

## N:o 35.

# Kolmas saarna Pääsiäispäivänä.

Evank. Mark. 16: 1–8.

Tämä evankeliumi on palanen Kristuksen ylösnousemisen historiaa ja ensimmäinen ilmoitus, jonka ensi aluksi enkelit toivat vaimoille, jotka menivät haudalle voidellakseen Herran kuolleen ruumiin, ja se tapahtui, ennen kuin Kristus itse heille ilmestyi ja puhuteli heitä. Hän nimittäin tahtoo sanan kautta tehdä ylösnousemisensa ensin tiettäväksi, ennen kuin he hänet näkevät ja saavat tuntea hänen ylösnousemisensa voimaa.

Niinkuin ennen on sanottu Kristuksen kärsimisestä ja kuolemasta ja muista häntä koskevista kohdista, että niitä tulee kahdelta kannalta tutkistella, samoin tulee Herran ylösnousemisestakin tietää ja käsittää kaksi asiaa. **Ensiksi** kertomus, joka osoittaa tapauksen kulun kaikkine asianhaaroineen, kuinka hän monilla ilmestyksillä osoitti elävänsä, että meillä olisi luja pohja ja todistus perustuksena ja uskomme vahvistuksena. Tämä puoli ylösnousemisessa on kaikkein tärkein, sillä siitä lopullisesti meidän pelastuksemme ja autuutemme riippuu; ilman sitä on kaikki muu turhaa ja hyödytöntä.

Mutta mitä kertomuksesta tulee tietää, kuinka sekä enkelien ilmaantuminen (josta tässä evankeliumissa osaksi mainitaan) että Herran ilmestykset ovat toinen toisensa jälkeen tapahtuneet, sitä saamme vasta myöhemmin tarkastella kun kertomus kaikkein evankelistain mukaan on järjestykseen koottu. Sentähden tahdommekin tämän osan evankeliumistamme siksi säästää.

**Toinen** tähdellisin ja tarpeellisin, jonka tähden tapaukset ovat toteutuneetkin ja niitä

saarnataan, on Herran riemullisen ylösnousemisen voima, hyödytys ja lohdutus, ja kuinka sitä uskon kautta tulee hyväkseen käyttää. Tätä P. Paavali, kaikki apostolit ja koko Raamattu opettavat ja saarnaavat ihanasti ja laajasti uskomme pääasiana; mutta kaikkein ylevämmin saarnaa sitä kuitenkin Herra Kristus itse ilmestyessään ensi kertaa vaimoille. Jotta siis mekin tästä jotain hyödyllistä kuulisimme ja käsittäisimme, tahdomme ottaa tutkiaksemme nämä Kristuksen sanat, jotka hän lausuu Maaria Magdaleenalle, semmoisina kuin evankelista Johannes 20: 1 toistaa: **Elä minuun rupee, sillä en minä ole vielä mennyt ylös minun Isäni tykö; vaan mene minun veljeini tykö ja sano heille: Minä menen ylös minun Isäni tykö ja teidän Isänne tykö ja minun Jumalani tykö ja teidän Jumalanne tykö.**

Tämä on ensimmäinen saarna, jonka Herra Kristus piti ylösnousemisensa jälkeen. Se on epäilemättä kaikkein lohdullisin, tosin harvasanainen mutta ylönäärin ystävällinen ja lohdullinen puhe, jonka hän ensin antoi rakkaan Maaria Magdaleenansa kuulla. Hänen kauttansa julistutti Kristus sen opetuslapsilleenkin lohduttaakseen ja ilahuttaakseen heitä ylösnousemisellaan sen raskaan murheen, tuskan ja kärsimisen jälkeen, joka heillä tähän asti oli ollut hänen eronsa ja kuolemansa johdosta. Tämähän Maaria paljoa palavammin ja sydämellisemmin ottaa osaa Herransa kohtaloon kuin muut ja on ensimmäisenä haudalla voidellakseen kalleilla yrteillä Kristuksen ruumista; sitä paitsi hän, kun ei Herraansa löydäkään, peljästy ja hämmästy, käy sangen

murheelliseksi ja itkee, kuin olisi Herra häneltä ryöstetty. Sen vuoksi osoittaakin Kristus sen rakkauden hänelle, että ilmestyy hänelle ensimmäiseksi, pitäen tämän kauniin saarnan, jota tahdomme tarkemmin katsella.

**Ensiksi** kun Jeesus hänelle näyttäytyi liikellä hautaa ennen puhutteluaan, luulee Maaria häntä yrttitarhan haltiaksi. Mutta kun Jeesus mainitsee häntä nimeltä ja sanoo: ”**Maaria**”, tuntee hän heti hänet äänestä ja puhuttelee häntä sillä nimellä, jolla hän (sekä Kristuksen muutkin opetuslapset) oli häntä maan kielen mukaan tottunut kutsumaan: ”**Rabbuuri**”, se on: Ah, rakas mestari, tai rakas Herra, (sillä heidän kielessään sanotaan: ”mestari”, kun me tavallisesti sanomme: rakas Herra), jonka sanottuaan hän laskeutuu heti hänen jalkoihinsa, kuten hänen tapansa oli häneen koskiessaan. Tämän estää Kristus sanoen: **Elä minuun rupee**, ikäänkuin sanoisi: Minä tiedän hyvästi, että sinä minua rakastat, mutta nyt et sinä vielä voi minuun oikealla tavalla katsoa etkä koskettaa, niinkuin sinun tulee minuun katsoa ja minua koskettaa.

Maaria, näet, ei tunne vielä korkeampaa eikä suurempaa iloa, kuin mikä ruumiilliseen ja lihalliseen riemuun sisältyy, joten hän siis luuli Herransa entiseen tapaan vielä elävän. Näin pitää hän kiinni ainoastaan tapausten vaiheista ja ajattelee Kristuksen taasen kuten ennenkin olevan heidän luonaan, syövän ja juovan heidän kanssaan, saarnaavan ja tekevän ihmeitä; tämän johdosta tahtoo hän sitten osoittaa hänelle palveluksellaan ja jalkojen juureen laskeutumisella rakkauttaan kuten ennenkin, jolloin voiteli Kristusta hänen eläisensä ja hänen kuoltuaankin olisi sen tehnyt.

Sentähden ei Kristus salli hänen enään koskevan itseensä antaakseen Maarialle syytä pysyä hiljaa alallaan, kuunnella ja oppia, mitä hän vielä ei tietänyt, nimittäin ettei Kristuksella tässä ollut tarkoitus tulla kosketuksi ja

voidelluksi eikä ottaa vastaan hellyyden osoituksia ja palveluksia, joita Maaria ennen oli hänelle tehnyt. Vaan minä tahdon, lausuu hän, jotain toista ja uutta sanoa. Minä en ole nousut sen vuoksi ylös, että taasen rupeisin ruumiillisesti ja ajallisesti teidän keskuudessanne vaeltamaan ja oleskelemaan, vaan sitä varten, että menisin ylös isäni luokse. Siitä syystä minä en tarvitse enkä tahdo sellaisia palveluksia ja töitä eikä minua enään tule pitää Latsaruksenä tai muuna, joka vielä elää tätä elämätä, sillä minä en nyt ole siinä paikassa, jossa tahdon olla ja pysyä. Mutta usko sinä minun menevän isäni tykö, hallitakseni ja vallitakseni siellä ijankaikkisesti hänen kanssansa ja auttaakseni teitäkin kuolemastanne ja kaikesta kurjuudestanne. Siellä saatte minun oikein näkyvästi ja käteen tuntuvasti pitää luonanne ja ijankaikkisesti iloita ijankaikkisesta yhteydestä minun ja Isäni kanssa.

Sentähden jätä nyt, tarkoittaa hän puheellaan, tällainen ruumiillinen palvelus ja kunioittaminen sikseen, ja tee sen sijaan näin: mene saarnaamaan ja julista tätä, mitä sinulle sanon, edelleen rakkaille veljilleni, kuinka minä en enään ruumiillisella tavalla ole enkä pysy täällä, vaan olen siirtynyt tästä kuolevaisesta elämästä toiseen olotilaan, jossa teidän ei enään tule tuntea eikä omistaa minua näkyväisellä ja käteentuntuvalla tavalla vaan uskolla.

Mutta tässä käyttää hän tykkänään uutta puhetapaa sanoessaan: **Mene minun veljeini tykö ja sano heille** 22:n psalmin 23 v:n mukaan, joka kauttaaltaan kuvaa meille Kristusta ja jossa hän puhuu sekä kärsimisestään että ylösnousemisestaan sanoen: **Minä saarnaan sinun nimeäs veljilleni** j. n. e. Ennen ei hän koskaan ollut puhunut näin apostoleilleen; ehtoollisessa hän tosin nimittää heitä **rakkaiksi lapsiksensa ja ystäviksensä**, Joh. 13: 33 ja 15: 14, mutta nyt käyttää hän kaikkein ystävällisintä ja suloisinta nimeä, millä hän heitä

suinkin voi puhutella, ja sanoo heitä **veljikseen**. Vieläpä pitää hän asiata sangen täydellisenä, sillä hän ei ensinkään viivästele, vaan heti ylösnoustuun on hänen ensimmäinen huolensa saattaa aikomuksensa heidän tietoonsa, ja minkä tähden hän oli ylösnoussut.

Tämä onkin erinomaisen rakastavaista ja suloista puhetta, niin että ken tässä nyt tahtoi uskoa, hänellä olisi uskomista kylliksi koko elinajakseen ja maailman loppuun asti. Rakkailla apostoleillakin oli toden totta tässä kylliksi uskomista, vieläpä enemmänkin kuin kylliksi. Tämä lohdutus on nimittäin liian suuri, riemu liian ylevä, ja ihmissydän liian pieni ja ahdas ottamaan sitä vastaan.

Apostolit oleskelivat silloin erillään toisista, ei ainoastaan pelästyneinä ja arkoina, kuin hajoitettu paimeneton lauma, vaan olipa heidän omatuntonsakin paha. Pietari oli kieltänyt ja sadatellut Herraa ja kironnut itseänsä, toiset olivat kaikki karanneet matkoihinsa ja luopuneet hänestä. Olihan tämä surkea, hirmuinen lankeemus, josta heidän täytyi ajatella, ettei sitä ikänä voitu anteeksi antaa, sillä hehän kielsivät Jumalan Pojan, rakkaan Herransa ja uskollisen Vapahtajansa ja häpeällisesti hylkäsivät hänet.

Kuinka olisikaan voinut heidän mieleensä juolahtaa, että Kristus lähettäisi heille, luopioille, valapattoisille ihmisille niin ystävällisen tervehdyksen ja ”hyvänhuomenen” antaen ja lahjoittaen ei ainoastaan kaiken anteeksi vaan vielä nimittäisi heitä rakkaiksi veljikkeenkin? Niin, kuka voisi tätä uskoa ja käsittää? Minäkin tahtoisin sen välistä mielelläni uskoa, mutta en voi sitä niin lujasti sydämeeni painaa, että tykkänään siihen uskaltaisin ja voisin pitää sitä täytenä totena. Niin, jos sen voisimmekin, olisimme jo täällä autuaat, emme pelkäisi mitään, emme kuolemaa, emme perkelettä, emme maailmaa, vaan sydämemme täytyisi alati hypiskellä ja veisa-

ta Jumalalle ijankaikkisesti: O Herra Jumal Isämme Sua ylistämme kiitämme (S. V. K. 332).

Mutta tätä ei valitettavasti tee täällä maan päällä tuo viheliäinen kerjäläiskontti, meidän vanha nahkamme, joka siihen on liian ahdas. Tähän täytyy sentähden Pyhän Hengen tulla avuksi, joka ei ainoastaan saarnaa meille sanaa, vaan sisällisestikin kehoittaa ja yllyttää sekä ottaa vielä apulaisikseenkin perkeleen, maailman ja kaikenlaiset kiusaukset. Ja samoin kuin sian rakkoa täytyy suolalla venyttää ja vanuttaa, että se tulisi avarammaksi, samoin täytyy meidänkin vanhaa nahkaamme kumaltakin puolelta suolata ja vaivata, että apua huutaisimme ja parkuisimme. Näin pitää meitä sekä sisällisesti että ulkonaisesti muokattaman ja pinnistettämän, että edes vielä joskus pääsisimme sille kannalle ja saisimme tällaisen sydämen ja mielen, riemun ja lohdutuksen hänen ylösnousemisestaan.

Tarkastakaamme nimittäin edes vähäisen, minkälaisia sanoja Kristus tässä lausuu, älkäämmekä niin väleäni niitä sivuuttako, kuin tähän asti on tapahtunut ja vieläkin tapahtuu koko paavikunnassa, jossa niitä kyllästymiseen asti olemme lukeneet, kuunnelleet, laulaneet ja kuitenkin kulkea lenkutimme niiden sivu kuin lehmä kirkon ohitse. Synti ja häpeä on kuulla ja tietää tällaisia sanoja ja jättää aivan sydämettömästi ne kylmiksi ja kuolleiksi, kuin olisivat ne vallan turhaan puhuttuja ja kirjoitettuja. Ja itse kristitytkään, jotka eivät kuitenkaan toisten tavalla katso niitä ylönsä, vaan joka päivä niitä mieleensä palauttavat, eivät pidä niitä niin ylevinä ja kalleina eivätkä voi niihin niin lujasti uskoa, kuin mielellään tahtoisivat.

Ajatteleppas nimittäin itse, sanon minä, mitä tällaiset sanat merkitsevät ja sisältävät: Mene, rakas sisareni (sillä epäilemättä tahtoo hän tällä nimellä naisiakin puhutella, koska

ensiksi heille ilmestyy), ja sano kieltäneille ja luopuneille opetuslapsille, että heidän nimensä on ja heidän pitää oleman **rakkaat veljeni**. Eikö tämä merkitse sanalla sanoen, että ihminen oikeutetaan ja asetetaan Kristuksen kanssa osalliseksi yhteisistä lahjoituksista ja koko perinnöstä ja kaikesta mitä Kristus taivaassa omistaa? Kylläpä ne lienevät rikkaita ja autuaita veljiä ja sisaria, jotka voivat kerskata tästä veljestä, joka nyt ei riipu ristillä, ei maaka kuolleena haudassa, vaan on synnin, kuoleman, helvetin ja perkeleen mahtava Herra.

Mutta kuinka pääsevät nuo köyhät, häätäntyneet, epäilevät opetuslapset tällaiseen kunniaan ja armoon, ja millä he ovat sellaisen veljeyden ansainneet? Silläkö, että Pietari häpeällisesti kielsi Kristuksen ja kaikki muut tulivat hänelle uskottomiksi? Ja millähän olen minä ja kaikki muut (puhuaksemme itsestämekin) tämän ansainneet? Silläköhän, että minä viisitoista vuotta olen pitänyt epäjumalista messua, pilkannut Jumalaa ja joka päivä ollut apuna Kristusta uudestaan ristiin nautittamassa? Toden totta, koreita ansioita, kun perkeleen palveluksessa ratsastimme helvettiin ja haeskelimme perkeleelle ja hänen joukkolleen kuuluvia toisia veljeskuntia pyhään vainajain nimillä kulkevia, niinkuin P. Antoniuksen, P. Fransiskuksen, P. Basianin, P. Kristoffin, P. Yrjänän, P. Annan, P. Barbaran, joista muutamista ei vielääkään tiedetä, ovatko olleet pyhiä, niin, ovatko edes eläneetkään. Hyi kerta kaikkiaan, synti ja häpeä, että me, jotka kristityn nimeä kannamme ja kuulemme tätä Herran Kristuksen veljeyttä niin armollisesti itsellemme tarjottavan, katsomme sen ylön ja jätämme tuulen tuoda veden viedä, ja vajoamme näin aivan synkkään pimeyteen kirjoituttaen itsemme rietasten munkkien ja paavin koko kätyrikunnan roistoveljeyteen, jota sitten vielä saarnailemme ja ylistelemme kuin muka kallistakin asiaa.

Mutta kylläpä maailman onkin sen mukaan oikein käynyt; miksi emme ole tahtoneet ottaa Jumalan sanasta vaaria, vaikka sitä on kirjoitettu, kuvattu, soitettu, laulettu ja kilistetty meidän silmiimme ja korviimme. Ja vaikka vielä nytkin Jumalan sanalla tämmöistä osoitetaan ja nuhdellaan, ei kuitenkaan lakata pilkkaamasta ja vainoomasta. Mutta meidän tulee kiittää ja ylistää Jumalaa, joka meidät on niin armollisesti ilman ja vastoin omaa ansiotamme temmannut pois tuollaisesta sokeudesta ja pilkkaamisesta ja antanut meidän toki päästä sitä tuntemaan.

Ken nyt tämän voi uskoa, se uskokoon. Vaikka nimittäin emme sitä uskoisikaan, on se kuitenkin totuus. Veljeys on tässä perustettu, ja sellainen veljeys, joka ei ole mikään löyhä Kaalandi- ja munkki-veljeys, vaan Kristuksen veljeys, jossa Jumala on isämme ja hänen ainoa Poikansa meidän veljemme. Siinä on meille sellainen perintö annettu, jossa emme saa satoja tuhansia markkoja emmekä yhtä tai useampaa kuningaskuntaa, vaan pääsemme vapaiksi perkeleen yhteydestä, synnistä ja kuolemasta ja saamme lahjaksi omistusoikeuden ijankaikkiseen elämään ja ijankaikkiseen vanhurskauteen. Ja tämä kaikki, vaikka olimme synnissä, vikapääät kuolemaan ja ijankaikkiseen kadotukseen ja vieläkin samassa tilassa olemme, että tietäisimme tämän veljeyden suuremmaksi, mahtavammaksi, voimakkaammaksi ja enemmän kuin perkele, synti ja kaikki tyyni. Niin syvälle emme ole langenneet, niin pahoiksi ja turmeltuneiksi emme ole joutuneet, ettei tämä veljeys voisi kaikkea taasen entiselleen saattaa ja runsaasti parantaa, sillä se on ijankaikkinen, ääretön ja tyhjentyvätön.

Sillä kuka se on, joka meille tällaisen veljeyden hankkii? Jumalan ainoa Poika ja kaikkien luotujen kaikkivaltias Herra, joka ei kellekään vääryyttä tehnyt, eikä petosta ollut hä-

nen suussansa, Jes. 53: 9, niin ettei hänen omasta puolestaan olisi tarvinnut mitään vai-vaa eikä kuolemaa kärsiä, kuten 1 Piet. 2: 22 sanotaan. Mutta sen kaiken olen minä tehnyt, sanoo hän, teidän tähtenne rakkaana velje-nänne, joka en voinut nähdä, että te sellaises-sa viheliäisyydessä perkeleen, synnin ja kuo-leman alaisina Jumalasta ijankaikkisesti ero-tettuina turmioon joutuisitte. Siksi astuin mi-nä teidän sijaanne ja otin teidän kurjuutenne kannettavakseni, annoin ruumiini ja henkeni teidän edestänne auttaakseni teitä. Ja senhän-tähden minä olen jälleen ylösnoussut, että teille tätä apua ja voittoa julistaisin ja liittäi-sin veljeyteeni, niin että te omistaisitte ja sai-sitte käytettäväksenne kaikki, mitä minun hallussani ja voimassani on.

Sinä siis näet, ettei hän tahdo jättää asiata sille kannalle, että ainoastaan tapaukset tuli-vat toteutuneiksi ja hän sen omasta puoles-taan sai suorittaneeksi, vaan hän jakelee sen meille tehden siitä yhden veljeyden, jotta se meillä kaikilla olisi perintönä. Hän ei tee sitä **in predicamento absoluto, sed relationis, eh-dottoman itsenäisyyden, vaan keskinäisyy-den kannalta**, se on: Hän ei ole tehnyt sitä oman persoonansa hyväksi eli itse tähtensä, vaan meidän veljenämme ja ainoastaan meille hyväksi; eikä hän tahdo itseänsä muuna pi-dettävän ja tunnettavan kuin semmoisena, jo-ka kaikkineen on meidän omamme, ja jonka omia taas me toisaalta olemme, joten me siis kaikkein likeisimmin kuuluisimme yhteen hä-nen kanssansa, niin ettemme likemmin voisi olla yhteen liitetyt kuin ne, joilla on yksi yh-teinen isä ja omistavat yhtäläiset, yhteiset, ja-kamattomat tavarat. Näin siis tulisi meidän ottaa vastaan kaikki hänen valtansa, kunnian-sa ja tavaransa, niistä kerskata ja saada lohdu-tusta kuin omastamme.

Kuka nyt voipi kyllin tällaista tajuta, ja mikä sydän voi tarpeeksi uskoa, että tämä ra-

kas Herra niin läheisesti meille kuuluu? On-han se suurta ja sanomatonta, että me kurjat vaivaiset Aadamin lapset, jotka synnissä olemme syntyneet ja vanhentuneet, olisimme näin korkean majesteetin totisia veljiä, kanssa-perillisiä ja hallitustovereita ijankaikkisessa elämässä, kuten P. Paavali Room. 8: 17, Gal. 4: 7 tätä ihanasti kiittää ja ylistää sanoen: **Jos me olemme (Kristuksessa) lapset, niin me olemme myös perilliset, nimittäin Jumalan perilliset ja Kristuksen kanssaperilliset** j. n. e. Tämähän kaikki seuraa toisesta ja tois-taan; sillä jos meitä sanotaan Jumalan lapsiksi, niin täytyy meidän myöskin totisesti olla pe-rillisiä, veljiä ja kanssaperillisiä Herralle Kris-tukselle, joka on Jumalan ainokainen luonnol-linen Poika.

Oppikoon sentähden nyt, joka oppia voi-pi, oikein alkamaan Isä meidän rukouksen ru-koilemista, mitä se on, että sanon Jumalata isäkseni ja että pidän ja katson itseni totisesti ja varmasti hänen rakkaaksi lapsekseen ja Herran Kristuksen veljeksi, joka kaiken oman-sa jakaa minun kanssani ja antaa minulle sa-man oikeuden kuin itselleenkin ijankaikkisiin tavaroihin. Tutkistele ja tiedustele tässä omaa sydäntäsi, voitko sinä aivan epäilemättä ja horjumatta sydämesi pohjasta sanoa **Isä mei-dän**, siinä paikkasi pitää ja sanoa päättävästi Jumalan edessä näin: Minä pidän itseäni rak-kaana lapsenasi ja sinua rakkaana isänäni, en sen vuoksi, että sen ansaitsisin tai milloinkaan voisin ansaita, vaan sentähden, että rakas Her-rani tahtoo olla veljeni, ja itsestään julistaa ja tarjoo minulle sen edun, että saan pitää häntä veljenäni ja sanoo puolestansa olevansa mi-nun veljeni.

Alappas vaan, sanon minä, ja koettelehan, kuinka tämä tehtävä ottaa sujuakseen, niin saat hyvästi tuntea, mikä uskon lurjus po-vessasi piileksii, ja kuinka tuiki kankea sydä-mesi on tällamoista uskomaan. ”Voi minua

köyhää syntistä,” sanoo luonto, ”kuinka nousisin minä niin korkealle ja kiipeisin taivaan tasalle, kerskaisin Kristusta veljekseni ja itseäni hänen veljekseen?” – Tämä ylevyys ja kunnia onkin niin ylön määrin korkeata kaikelle inhimilliselle mielelle, sydämelle ja ajatukselle, ettei sitä voida käsittää, kuten P. Paavalikin Fil. 3: 12 tunnustaa: **Minä ahkeroin suuresti, että minä myös sen käsittäisin, mutta en pidä minä itseäni sitä käsittäneenä.** Niinpä niinkin, ihminen säikähtää tätä ja hänen täytyy itsensä suhteen peljätä, ettei hän anastaisi ja riistäisi itselleen tällaista kunniaa ja ylevyyttä.

Noh, kuinka sitten tulee tehdä? Täytyy hän meidän se sanoa ja niin se onkin, että olemme vaivaisia syntisiä ja P. Pietarin keralta Herramme kieltäjiä, (niinkuin minä erityisesti ennen muita olen ollut). Mutta mitäs me sille voimme? Onhan siinä jo kylliksi ja liiankin paljon, mitä häntä vastaan tein luopuessani hänestä ja hylyksi rupeamalla; tekisinkö minä vielä lisäksi hänestäkin valehtelijan ja konnan kieltämällä ja pilkkaamalla tätä lohdullista saarnaa? Siitä Jumala varjelkoon!

No niin, sinä et siis ole mahdollinen, sanoo perkele lihani kautta. Valitettavasti on se totta. Mutta ellen minä tätä uskoisi ja hyväksyisi, niin täytyisi minun soimata Herraani valehtelijaksi ja sanoa sitä valheeksi, että hän sanoo olevansa veljeni. Siitä minua Jumala varjelkoon, sillä näinhän tulisin itse työntäneeksi luotani Jumalan ja kaiken pelastukseni ja autuuteni ja polkeneeksi ne jalkojeni alle.

Siitä syystä tahdon minä sanoa näin: Minä tiedän kyllä hyvästi, että olen kelvoton ihminen ja ansiokas olemaan perkeleen, vaan en Kristuksen ja hänen pyhänsä veli. Mutta nyt on Kristus sen sanonut, että minä, jonka tähden hän on kuollut ja noussut ylös yhtä hyvin kuin P. Pietarinkin tähden, joka oli syntinen kuten minäkin, olen hänen veljensä ja

että hän totisesti tahtoo minun ilman epäilystä ja horjumista tätä uskomaan siitä ollenkaan välittämättä ja huolimatta, että olen kelvoton ja kokonaan syntinen. Eipä hän itsekään tahdo sitä katsoa eikä ajatella, vaikka hänellä olisi-kin ollut täysi oikeus ja syy kostaa ja rangaista opetuslapsiaan heidän rikoksistaan häntä vastaan. Sen sijaan on kaikki unohdettu ja pyyhitty pois hänen sydämestään vieläpä kuolettu, kuopattu ja haudattu, eikä hän osannut heistä muuta sanoa kuin sulaa rakkautta ja hyvyttä, tervehtikää heitä ja puhuttelee heitä niin ystävällisesti kuin uskollisimpia ja rakkaimpia ystäviään ja hurskaita lapsiaan, ikäänkuin he eivät olisi mitään pahaa tehneet eivätkä veden pisaraakaan sekoittaneet, vaan kaikkea hyvää hänelle osoittaneet. Heidän ei pitänyt tämän johdosta mitään surua eikä huolta sydämissään säilyttämisen, ikäänkuin hän olisi tahtonut heitä tällaisesta muistuttaa ja huomauttaa tai sen heille kostaa.

Koska hän nyt ei tahdo siitä tietää, vaan pitää sen olleena ja menneenä, miksi en minäkään antaisi sen sellaisena olla ja sydämestäni kiittäisi, ylistäisi ja rakastaisi armasta Herraani tämmöisestä armosta ja laupeudesta? Vaikka olenkin synneillä raskautettu, en minä kuitenkaan saa ruveta näitä tässä kuulemiani ystävällisiä sanoja valheeksi väittämään enkä ylimielisesti tarjottua veljeyttä luotani viskaamaan. Jos en sitä usko, ei se minulle hyväksi ole; mutta ne eivät sen vuoksi ole valhetta eikä vika ole hänessä.

Jos nyt joku tahtoo siten lisätä syntitaakkaansa, ettei anna sen olla unohdettuna, jonka kuitenkin itse Kristus on unohtanut, hän tekee valitettavasti sellaisen synnin, jota ei ijankaikisestikin unohdeta ja johon ei enään mitään apua ole. Heprealaisepistolassa 6: 4–6 ja 10: 26 sanoo tämmöiseen syntiin joutuneista, että he lankeevat pois Jumalan sanasta ja vastahakoisesti sen valheena pitävät, jota sanotaan **syn-**

**niksi Pyhää Henkeä vastaan**, ja kuten hän lausuu: **Jumalan Poikaa pilkkana pitävät, jalvoilla tallaavat ja Armon Henkeä pilkkaavat.** Varjele Jumala siitä kaikkia, jotka kristittyjä tahtovat olla?

Sangen valitettavasti on vielä jälellä liiankin paljon entistä sokeutta ja hulluutta, jonka vallassa tähän asti olemme olleet. Se jääköön nyt sikseen ja unohdukseen; asettukaamme me olemaan hänen veljiänsä, jos vaan siihen tahdomme suostua. Ellemme voiksikaan niin vahvasti uskoa kuin meidän pitäisi, koettakaamme kuten pienet lapset saada edes lusikallinen imetyksi tätä rieskamaitoa, älkäämmekä siitä hellittäkö, ennen kuin olemme vahvistuneet.

Jos siis rukoilemaan ruvetessasi oma kelvottomuutesi iskee sinua päähän ja sinä ajattelet: Ah, minun syntini ovat liian monet, ja minä pelkään, etten voi olla Kristuksen veli, niin karkoita ne ajatukset kuitenkin vallan pois ja koita, minkäs voit, estää niiden sinussa jalansijaa saamasta, sillä silloin on suuri vaara tarjona, että teet syntiä Pyhää Henkeä vastaan. Sano sinä vaan lohdullisesti ja uljaasti tällaisia perkeleen mieleenjohtauksia vastaan: Kyllä minä hyvin tiedän mikä olen; ei sinun tarvitse sitä minulle sanoa eikä opettaa, sillä ei sen tuomitseminen sinun asia ole; sentähden väisty sinä katala valheen henki, minä en tahdo enkä saa sinua kuulla. Mutta tässä on minun Herrani Kristus, Jumalan ainoa Poika, joka kuoli ja nousi ylös kuolleista minun tähteni ja sanoo minulle, että kaikki syntini on unohdettu; hän se tahtoo olla minun veljeni ja minunkin pitää puolestani hänen veljensä oleman; sitä tahtoo hän minun sydämessäni ilman mitään horjumista uskaan.

Konna ja roisto se olisi, ja kurjan perkeleen veli täytyy sen olla, joka tällaisista ei ottaisi vastaan. Jos en olekkaan siihen mah-

dollinen, olen kuitenkin sen tarpeessa; ja vaikka en tarpeessakaan olisi, on Jumalalle kuitenkin tuleva minulta se kunnia, että pidän häntä totisena Jumalana. Jollen taasen uskoisi, niin osoittaisin hänelle, kaikkia muita syntejä lukuun ottamatta, sen suurimman häväistyksen, joka ensimmäisessä käskyssä kielletään, että nimittäin pitäisin häntä valhettelijana ja mitätömänä Jumalana. Mutta mitä suurempaa pahuuutta tai Jumalan pilkkaa voidaan kulla tai lausua?

Näin sen sijaan on menetteleminen: Kun tunnet uskomisen käyvän sinulle liian työlääksi, niin laskeu polvillesi, valita tällaista kykenemättömyyttäsi ja sano Luukk. 17: 5 apostolin kanssa: **Voi Herra, lisää meille uskoa!** Minä sydämeni halusta tahtoisin pitää sinun rakkaana isänäni ja Kristusta veljenäni, mutta lihani ei valitettavasti tahdo myöntyä; auta siis minun epäuskoani, että minä voisin sinun nimellesi kunnian antaa ja sinun sanas pitää totuutena!

Katsos, näin tulet sinä omasta kokemuksestasi havaitsemaan, mitä ankarata kilvoitusta näiden sanain uskomisen ja **Isä meidän** oikea rukoileminen vaatii. Tämä tietysti itsessään on varmaa, lujaa ja kyllin vahvaa, mutta me olemme heikkoa, häälyväistä, värjättelevää elohopeaa, jotka emme jaksa siitä pitää kiinni, vaikka olisi syytä ja asia sen arvoinen, että siitä rauta- ja timantti-kourilla ja sydämellä pitäisimme kiinni.

Ennen aikaan, kun meitä vieteltiin ja petettiin valheilla ja väärällä jumalanpalveluksella, saatoimme kyllä läheisesti liittyä kaikkiin pyhiin ja munkki veljistöihin, lohduttaa itseämme vahvalla vaikka väärälläkin uskolla ja iloisesti sanoa: Auta rakas herra P. Yrjänä, P. Antonius ja P. Fransiskus, ja suokoon minulle teidän esirukouksenne. Silloin ei ollut mitään kiusausta eikä esteitä, se ammatti luonnisti sangen hyvin, ja meillä oli pelkät rauta-

kourat ja voimat uskomaan. Mutta kun tässä Kristus, itse totuus, tarjoo meille veljeyttään, vielä sitten houkuttelee ja maanittelee kaikkein ystävällisimmin näin: Rakkaani, ottakaat minut toki veljeksenne, niin hän ei voi saada meitä uskomaan eikä ottamaan vastaan. Näin ankarasti ponnistelee ja taistelee liha ja ilkeä perkele sitä vastaan.

Sentähden, sanon minä, on parasta, että jokainen koettelee ja harjoittaa itseänsä, kun sulkeutuu kammioonsa ja alkaa rukoilla, ja että hän toki ajattelisi, mitä lausuu, sekä paniisi sanat **Isä meidän** vaakalaudalle sanoen: Sieluseni, mitä sinä rukoiletkaan? Mitähän sinun sydämesi siihen sanookaan? Pidätkö sinä Jumalaa totisesti isänäsi ja itseäsi hänen rakkaana lapsenaan? – Oi en suinkaan, sanoo sydän, minä en sitä tiedä, kuinka rohkenisin minä omistaa itselleni niin suurta ja kunniallista? – Voi, miksi sinä et herkiä tuollaisesta rukouksesta, kun sinun suusi sanoo Jumalata isäksi ja sinun sydämesi nuhtelee sinua itseäsi ja Jumalaa sanansa valheesta? Tai miksi sinä et paljoa ennemmin tunnusta heikkouttasi ja sano: Minä sanon tosin sinua isäkseni ja minun tuleekin sinua siksi sanoa sanasi ja käskysi mukaan, mutta valitettavasti minä pelkään, että sydämeni valehtelee kuin konna. Eikä tämä vielä olisikaan pahinta, että valehtelen itselleni, kunhan en vaan sinuakin soimaisi valehtelijaksi. Auta tässä rakas Herra ja isä, etten sinua valehtelijaksi tekisi! Sillä enhän minä kuitenkaan itselleni voi tulla valehtelijaksi, ennenkuin ensin olen sinusta valehtelijan tehnyt.

Vaikka siis tunnenkin ja saan kokea, etten valitettavasti voi kaikesta sydämestäni sanoa **Isä meidän**, jota ei yksikään ihminen maan päällä voi täydellisesti sanoa (muutoinhan olisimme jo kokonaan autuaita), tahdon minä kuitenkin koettaa ja alkaa lapsen tavalla imeä tuttiani. Ellen voikkaan sitä kylliksi uskoa, en

tahdo kuitenkaan pitää valheena enkä kieltää; ja ellen voikkaan tätä soittoa niin suorittaa kuin minun tulisi, en kuitenkaan tahdo vastasoittoa virittää kuten munkit ja epäileväiset sydämet tekevät, jotka eivät pidä Kristusta veljenään vaan vihollisena ja vanginvartijana, sillä sehän oli suorastaan hänen perkeleeksi tekemistä. Mutta minä opettelen tätä joka päivä tavaamaan, kunnes opin matkimaan **Isä meidän** ja **Kristuksen saarnaa**, luonnistuipa se sitten minulta hyvin tai huonosti. Suokoon Jumala, että edes saisin sen tehdyksi ängyttämällä, sammaltamalla tahi sopertamalla, kunhan vaan jotakin saisin aikaan.

Sillä, kuten sanottu, synti ylitse kaikkien syntien on se, että vaikka Jumala on armollinen ja tahtoo kaikki synnit anteeksi antaa, ihminen kuitenkin epäuskollaan herjaa Jumalan totuutta ja armoa ja hylkää ne tunnustamatta Herran Kristuksen kuoleman ja ylösnousemisen merkitystä. Enhän minä nimittäin voi sanoa, että tämä veljeys, joka meille hankkii ja antaa synteinanteeksisaamisen ja kaiken autuuden, on minun tai kenenkään ihmisen työtä tai tekoa, tai että joku olisi sen saanut ponnistustensa ja etsintänsä palkaksi. Tämähän ylösnouseminen on tapahtunut ja toimitettu, ennen kuin yksikään ihminen siitä tiesi; ja että sitä meille julistetaan ja saarnataan, ei myöskään ole ihmisen vaan Jumalan sanaa, jonka vuoksi se ei voi pettää eikä valhetella. Koska se siis on ainoastaan Jumalan totuutta ja tekoa, niin tulee meidän Jumalan korkeimman vihan ja armottomuuden uhalla ottaa se Jumalan tähden vastaan ja siitä uskolla kiinni pitää, ettemme lankeisi siihen syntiin, jota ei voida anteeksi saada.

Kaikki muut synnit nimittäin ovat Jumalan käskyä ja lakia vastaan (joka kaikki vielä kuuluu meidän tehtäviimme ja Jumalan vaatimuksiin). Ne ovat vielä kaikki anteeksi saata- vissa, koska emme kuitenkaan koko elinkaute-

namme pääse niistä vapaiksi; ja jos Jumala tahtoisivat meidät tilille elämäämme ja tekoihimme nähden, niin emme ikänä voisi autuaiksi tulla. Mutta joka ei tahdo uskoa tätä Kristuksen sanaa eikä ottaa hyväkseen hänen työtään, hän tekee satatuhatta kertaa suuremman ja raskaamman synnin, sillä hän niskoittelee armoa vastaan ja riistää itseltään anteeksi saamisen. Armoahan se, näet, on, joka sanoo: Laki ei ole sinua vahingoittava eikä ki-roava, vaikka pahastikin olet sitä vastaan syn-tiä tehnyt, vaan nämä synnit pitää nyt kaikki Kristuksen kautta annettaman anteeksi ja pyyhittämän pois, sillä sinun tähtesi on hän kuollut ja noussut ylös ja lahjoittaa sinulle tämän saarnansa ja veljeytensä kautta.

Ellet sinä nyt tahdo tätä uskoa etkä ottaa vastaan, vaan rupeat sitä vastaan puskemaan ja sanot: En tahdo armoa, niin mikä sinua sit-ten auttaa? Tai mitä aiot sinä lisäksi tavoitella saadaksesi anteeksiantamusta ja autuaaksi tullaksesi? Kylläpä niin, sinä tahdot tulla kar-tenssimunkiksi, tai juosta avojaloin Roomaan ostamaan anteita j. n. e. No hyvä, kun juok-see, niin juoksee sitten, mutta sinä et juokse Jumalan vaan perkeleen nimeen, sillä näin tu-let sinä kieltäneeksi et ainoastaan armon vaan lainkin, ja olet näin kokonaan Jumalasta lan-gennut pois, koska etsit sellaista työtä ja py-hyyttä, jota Jumala ei ole käskenyt vaan vie-läpä kieltänytkin.

Eikö hänen olisi pitänytkin vihastua tuos-ta ja ryhtyä rankaisemaan, kun joka päivä olemme höpisseet, loilottaneet ja lukeneet **Isä meidän** ja **uskon** ilman ymmärrystä, uskoa ja sydäntä ja olleet tykkänään välittämättä ei ai-noastaan Kristuksesta vaan Jumalan laistakin? Sen sijaan olemme ruvenneet puu-haamaan ainoastaan omia menojamme ja vää-rää hengellisyyttä yli Jumalan armon ja käs-kyn ja niitä vastaan ja kantaneet ne sitten Ju-malan eteen sovittaaksemme hänet niillä ja

ansaitaksemme taivaan. Näin oli käyväkin, kun katsoimme ylös Jumalan sanan ja tämän Kristuksen ihanan, lohdullisen saarnan, joten perkele on saanut meidät näin häpeällisesti so-kaista ja pettää ja paavi rangaista ja räakätä. Tällä Jumala ikäänkuin sanoo: Olkoon men-neeksi, koska ette tahdo minun Poikaani vel-jeksenne ettekä minua rakkaaksi isäksenne, niin ottakaa paavi munkkeinensa, jotka teidät opastavat pois evankeliumista, uskosta ja kymmenistä käskyistä omiin syhelmäisiin, haiseviin kaapuihinsa ja perkeleen veljeyteen.

Kun he nimittäin eivät tahdo, että Kristus ilman kaikkea ansiotamme ja mahdollisuut-tamme olisi ja pysyisi veljenämme, hankkisi meille Jumalan armon ja syntein anteeksi saa-misen, niin mitäpä tämä muuta on kuin perin pohjin ja itse työssä **kieltää uskon Jumalan ja hänen Poikansa päälle**, kuten P. Paavali Tiit. 1: 16 sanoo, **vaikka kohta suullansa häntä tunnustavat?** Näin olen minäkin teh-nyt entisessä sokeudessani, kun autoin toisia laulamaan ja lukemaan näitä sanoja, pitäen kuitenkin oman munkkeuteni ja omat työni paljoa korkeammassa arvossa.

Jos, näet, olisin pitänyt totena ja varmana, mitä P. Paavali Room. 4: 25 sanoo: **Kristus on meidän synteimme tähden annettu ulos, ja meidän vanhurskauttamisemme tähden herätetty ylös, ja että me hänen veljensä olisimme**, niin olisinhan siitä oppinut, ettei siihen apua lähtenyt minun töistäni, ei munkkikaapustani. Mitä varten Kristuksen olisi tar-vinnutkaan muutoin tulla tänne, ottaa kannet-tavakseen syntini ja Jumalan viha ristinsä ja kuolemansa kautta sekä asettaa minut ylös-nousemisellaan kaikkein synteini anteeksisaa-misen, ijankaikkisen autuuden ja kunnian pe-rintöön?

Mutta koska he nyt riippuvat munkkeu-nessaan, etsivät oman ansionsa kautta Juma-lalta armoa ja tahtovat näin synneistä päästä ja

ne sovittaa, niin todistavat he ilmeisesti itseänsä vastaan, etteivät he mitään usko, vaikka suulla sanovatkin: Minä uskon Jeesukseen Kristukseen, joka minun tähteni on kuollut ja noussut ylös j. n. e. Sen sijaan he uskovatkin Paljasjalkaisten munkkikaapuun ja nuoriin P. Annaan ja Antoniukseen ja – luvalla sanoen – perkeleen takapuoleen. Onhan, näet, mahdollonta, että se, joka Kristuksen tuntee tässä veljeydessä, voisi häärätä tuollaisilla hassu- tuksilla, joita ei opita eikä noudateta ainoas- taan ilman ja vastoin uskoa vaan vastoin la- kiakin, ja jotka ovat oikeita perkeleen syntejä kaikkein muiden syntien yli.

Sentähden ryhtyköön kristitty tätä vas- taan käyttämään sitä keinoa, että vaikka ei hän voikkaan voimallisesti sanoa **Isä mei- dän**, hän kuitenkin tekee ristin merkin ja ajat- telee: Varjele minua, rakas Jumala, synnistä Pyhää Henkeä vastaan, etten ainakaan luopui- si pois uskosta ja sinun sanastasi enkä tulisi turkkilaiseksi, juutalaiseksi tai munkiksi ja paavilaispyhäksi, jotka uskovat, opettavat ja elävät tätä veljeyttä vastaan, vaan että minä säilyttäisin edes vähäisen pivollisen tätä vel- jeyttä. Olkoon siinä jo kylläksi, että jo näin kauvan olemme uskoneet ja eläneet sitä vas- taan. Jo on aika rukoilla, että Jumala tekisi tällaisen uskon meissä vahvaksi ja väkeväksi.

Jos se meillä on, niin me olemme pelaste- tut ja vapautetut synnistä, kuolemasta ja hel- vetistä, voimme tuomita kaikki muut henget, tuntea ja hyljätä kaiken eksytyksen, petoksen ja väärän uskon ja lausua seuraavan päätök- sen: Joka vetää kaapun päällensä ja ajattaa päälakensa paljaaksi tullaksensa siten pyhäk- si, tai joka ostaa itselleen munkkiveljeyden, hän on hullu, mieletön houkkio, jopa sokea, kurja, kadotettu, toivoton ihminen. Joka it- seänsä räökkää ankarilla paastoilla tai ruoski- misilla, kuten karteussit tai turkkilaiset pyhät,

hän on jo erotettu pois Jumalasta ja Kristuk- sesta ja tuomittu helvettiin.

Tämä kaikki ei, näet, ole mitään muuta kuin Kristuksen rakkaan taivaallisen veljey- den herjaamista ja vastaan sanomista, rukoil- koot ja lukekoot he kuinka paljon tahansa, kut- ten Jes. 29: 13 sanoo: **Tämä kansa lähestyy minua suullansa ja kunnioittaa minua huu- lillansa**, astuvat nenäni eteen kirkossa laulaen ja helistellen, **mutta heidän sydämensä on kaukana minusta**. Kuinka paljon luulet sinä hänen pitävän tällaisista pyhistä, jotka ulko- naisesti teeskentelevät, kuin olisivat he oikeita Jumalan lapsia, lukevat ja laulavat evankeliu- mia, pitävät mitä kauniimpia puheita, viettävät juhlallisesti Pääsiäistä, panevat toimeen juh- lakulkuja lippuineen ja kynttilöineen, eivätkä kuitenkaan välitä tämmöisen ymmärtämisestä eikä uskomisesta, vaan taistelevat sitä vastaan opillaan ja elämällään.

Sillä jos he sen ymmärtäisivät ja uskoisi- vat, eivät he pysyisi munkkeudessaan eikä ih- misajatuksissaan, vaan polkisivat kaavut ja köydet paikalla jalkoihinsa ja sanoisivat: Hyi sentään, tuota iljettävää veljeyttä! Vieköön sen kurja perkele, ei se ole muun arvoista sen rin- nalla, mitä minulle usko ja **Isä meidän** opet- ta; ei sitä kannata huomioon ottaa, ei edes ajatellakaan.

P. Paavalikin Fil. 3: 5 ja seur. Langettaa pyhästä elämästään Juudakunnassa tämän tuo- mion: Minä olin, kertoo hän, hurskas nuhtee- ton mies, en itse tehtyjen ihmisajatusten vaan Mooseksen lain jälkeen. Mutta kun minä opin Kristuksen tuntemaan, pidin minä kaiken lain- alaisen vanhurskauteni vahinkona, enkä ai- noastaan vahinkona, vaan kaikki tyyni likana ja raiskana. Luulin kyllä olevani suuri pyhä, kun jäykästi ja suurella ahkeruudella pidin lain katsoen sitä korkeimmaksi aarteekseni ja suurimmaksi tavarakseni. Mutta kun kuulin tästä Herran Kristuksen veljeydestä ja perintö-

tavarasta, oi, kuinka minussa kutistui ylpeys ja uskallus omaan vanhurskauteeni, niin että se minua nyt kauhistaa enkä voi sitä enään ajatella.

Katsos, näin ylistää hän sitä vanhurskautta, jonka tämä veljeys meille tuottaa. Hän mitä räikeimmin halventaa ja ylönkatsoo kaikkein ihmisten elämää ja pyhyyttä, vaikka se parastakin olisi Jumalan käskyn jälkeen, joka kuitenkin pitää ja täytyy tulla noudatetuksi, ja jota otollisempaa ja parempaa ei maan päällä ole. Koska, näet, tämä kaikki on meidän omaa tekoamme ja elämäämme, ei sillä voi eikä saa olla sitä kunniaa ja nimeä, että se tekisi meidät Jumalan lapsiksi ja tuottaisi meillemme syntein anteeksi saamisen ja ijankaikkisen elämän. Siihen vaaditaan, että kuulet Kristuksen sanan, kun hän sanoo sinulle: Hyvää huomenta, rakas veljeni, minussa on sinun syntisi ja kuolemasi voitettu, sillä mitä tehnyt olen, sen olen sinun tähtesi tehnyt.

Samasta johtuu myöskin P. Paavalin kerskaus 1 Kor. 15: 55 (otettu profeeta Hosean 13: 14 v:stä) syntiä ja kuolemaa vastaan: **Kuolema, kussa on sinun otas? Helvetti, kussa on sinun voittoa?** Hän ikäänkuin sanoo: Ennen olitte te sangen peljättäviä vihollisia, joiden edessä kaikkein ihmisten, olivat he kuinka pyhiä ja hurskaita tahansa, täytyi vapista ja kauhistua; mutta missä te nyt olette? Kuinka teistä näin tykkänään olen päässyt? Kah, sanoo hän, tuo kaikki on nieltä ja tykkänään upotettu voitossa. Mutta missä on voitto, ja kenestä se tulee? **Kiitos olkoon Jumalan, sanoo hän 57 värsyssä, joka meille voiton antanut on meidän Herran Jesuksen Kristuksen kautta.**

Tämä on kyllä mahtava ja suuri kerskaus, mutta siihen ei mikään muu pysty kuin sellainen usko, joka Paavalilla oli, vaikka ei hänkään, kuten itse valittaa, niin vahva ollut kuin itse olisi halusta tahtonut. Mutta se oli kuitenkin hänessä varma ja se saattoi häntä suojella perkeleen vihaa ja väkivaltaa vastaan. Vaan että **me** emme sellaista voi, ja että vielä suuresti pelkäämme ja kauhistumme kuolemaa ja helvettiä, on merkki siitä, että meillä vielä on sangen vähän uskoa. Sen vuoksi on meillä sitä enemmän syytä, jonka tulee ajaa meitä Jumalaa huutamaan ja rukoilemaan, vieläpä ottamaan veljiemmekin rukouksen avuksemme ja joka päivä painamaan sanan sydämeemme, kunnes edes jonkun verran saisimme tällaista rohkeutta.

Vastustajamme voivat pilkallisesti nauraa ja ilvehtiä, ettemme osaa mitään muuta opettaa kuin uskoa; he huutavat, että pitää paljoa korkeammalle päästämisen ja enemmän tehtämisen. Mutta jos meillä vaan on uskoa riittävästi, niin kyllä sen jälkeen sitten kaikesta muustakin selviämme. Sehän kumminkin on pääasia ja kaikkein tarpeellisin, (josta he eivät mitään tiedä), kuinka siihen päästäisiin, että tulisimme vapaiksi synnin, kuoleman ja helvetin pelvosta ja saisimme iloisen omantunnon Jumalaa kohtaan, niin että totuudessa ja sydämen pohjasta voisimme rukoilla **Isä meidän**. Missä asianlaita näin ei ole, siinä on kaikki muukin kadotettu, vaikka töillä ihminen itsensä kuoliaaksi räökkäisi. Mutta koska tätä vielä kaikilta puuttuu, ei meidän tarvitse hävetä olemme sitä oppimassa ja sitä tavottamassa kuin jokapäiväistä leipäämme ja rukoilkaamme sen ohessa Jumalalta voimaa ja väkevyyttä. Amen.